

Τα Δωδεκάνησα: Ιστορία

Αρχαιότεροι κάτοικοι ήταν οι Τελχίνες και οι Κάρες, αργότερα οι Αχαιοί και οι Δωριείς. Ήταν μέλος της πρώτης και της δεύτερης Αθηναϊκής Συμμαχίας. Μεγάλη ακμή γνώρισαν κατά τους ελληνιστικούς χρόνους. Με την υποταγή τους αργότερα στη ρωμαϊκή κυριαρχία, τα Δωδεκάνησα αποτέλεσαν τμήμα του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους (395 μ.Χ.). Το 1310 βρέθηκαν κάτω από την εξουσία των Ιωαννιτών Ιπποτών. Οι Τούρκοι τα κατέλαβαν το 1522. Τα Δωδεκάνησα συμμετείχαν στον ξεσηκωμό του 1821. Κατά την Κρητική Επανάσταση του 1867, ξεσηκώθηκαν οι Κάσιοι, χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Μετά από πολλές περιπέτειες, τόσο στρατιωτικές όσο και διπλωματικές, παρέμειναν υπό την οθωμανική κυριαρχία, μέχρι την έναρξη του Ιταλοτουρκικού Πολέμου, το 1911. Οι Ιταλοί αποβιβάστηκαν στην Αστυπάλαια, τη Ρόδο και άλλα νησιά το 1912

Ρόδος

Προϊστορική και Μυκηναϊκή εποχή

Τα παλαιότερα ευρήματα στη Ρόδο προέρχονται από την ανατολική – βορειοανατολική πλευρά του νησιού. Στο σπήλαιο *Ερημόκαστρο* στις Καλυθιές οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν απολιθωμένα οστά νάνων ελεφάντων της Λίθινης εποχής. Η πρώτη ανθρώπινη δραστηριότητα μαρτυρείται στο σπήλαιο *Κούμελο* στον Αρχάγγελο και το σπήλαιο *Αγίου Γεωργίου* στις Καλυθιές. Τα ευρήματα περιλαμβάνουν ακονισμένες πέτρες και οστά ζώων (που χρησιμοποιούνταν ως εργαλεία κοπής ή/και όπλα), θραύσματα αγγείων με υπολείμματα δημητριακών, σκεύη μαγειρικής, εργαλεία για το γνέσιμο του μαλλιού κ.α. Η χρονολόγηση των ευρημάτων αυτών δείχνει ότι το νησί κατοικείται τουλάχιστον από την Ύστερη Νεολιθική Ι εποχή (5300 - 4800 π.Χ.). Γενικώς αποδεκτή θεωρία είναι πως οι πρώτοι πληθυσμοί μετανάστευσαν στο νησί από τις απέναντι μικρασιατικές ακτές. Στην περιοχή *Ασώματος* Κρεμαστής, στη βορειοδυτική πλευρά του νησιού, βρέθηκε ο παλαιότερος Νεολιθικός οικισμός, που χρονολογείται στο 2400 - 1950 π.Χ.. Δεν είναι ξεκάθαρο αν υπήρξε Μινωική αποίκιση στη Ρόδο, όμως ευρήματα αποδεικνύουν ότι υπήρχαν, τουλάχιστον, εμπορικές επαφές με τους Μινωίτες. Η γεωγραφική θέση της Ρόδου την κατέστησε, από νωρίς, κόμβο εμπορίου, με προϊστορικά ευρήματα να υποδεικνύουν εμπορικές επαφές, πέρα από τη Μινωική Κρήτη, με την Κύπρο, την Αίγυπτο, τη Φοινίκη και φυσικά τον Ελλαδικό χώρο. Η αποίκιση της Ρόδου από τους Μυκηναίους χρονολογείται τον 15ο αι. π.Χ. Τα ευρήματα αυτής της περιόδου προέρχονται από τάφους, με ενδιαφέροντα κτερίσματα, όπως διάφορα αγγεία τελετουργικής χρήσης, ξίφη, δόρατα, χάλκινα εργαλεία καθημερινής χρήσης, αλλά και κοσμήματα υψηλής τεχνικής. Εκτιμάται πως τη Μυκηναϊκή εποχή χτίστηκε η αρχαιότερη πόλη της Ρόδου, η *Αχαΐα*, γνωστή από φιλολογικές πηγές. Κατά τις μετακινήσεις των ελληνικών φύλων τον 11ο αι. π.Χ., η Ρόδος αποικίστηκε από τους Δωριείς.

Ελληνιστική εποχή - Η εποχή της μεγάλης ακμής

Μετά τον θάνατο του Αλέξανδρου οι Ρόδιοι εκδίωξαν τη μακεδονική φρουρά και απελευθέρωσαν την πόλη από τη μακεδονική κηδεμονία. Μερικά χρόνια αργότερα (316 π.Χ.) η πόλη της Ρόδου έπαθε μεγάλη

καταστροφή, καθώς μια ανοιξιάτικη χαλαζοθύελλα προκάλεσε πλημμύρα, που κατέστρεψε πολλά κτίρια και οδήγησε στον θάνατο περισσότερα από 500 άτομα. Στους πολέμους των Διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου η Ρόδος εμπλέκεται για πρώτη φορά το 315 π.Χ. αναλαμβάνοντας την κατασκευή πλοίων για τον Αντίγονο. Αλλά και το 313 π.Χ. οι Ρόδιοι συμάχησαν με τον Αντίγονο παρέχοντάς του 10 πλήρως εξοπλισμένα πλοία για την εκστρατεία απελευθέρωσης των Ελληνικών πόλεων. Όμως το 307 π.Χ., οι Ρόδιοι δεν εισάκουσαν την εντολή του Δημητρίου, γιου του Αντιγόνου, που τους καλούσε να συμμετάσχουν στον πόλεμο κατά του Πτολεμαίου, καθώς προτιμούσαν να παραμείνουν σε ειρήνη με όλους. Ήταν πολιτική στάση του κράτους των Ροδίων να κάνει συμφωνίες φιλίας με όλους τους ηγεμόνες και να παραμένει ουδέτερη στους μεταξύ τους πολέμους. Ωστόσο, είχε ισχυρούς εμπορικούς δεσμούς με το βασίλειο των Πτολεμαίων στην Αίγυπτο - πάνω σε αυτούς τους δεσμούς βασιζόταν ένα μεγάλο μέρος των εσόδων της - ενώ παράλληλα η Αίγυπτος ήταν ο βασικός τροφοδότης της Ρόδου. Ήταν λοιπόν αδιανόητο για τους Ροδίους να στραφούν «ελαφρά τη καρδία» κατά του Πτολεμαίου. Όταν οι Ρόδιοι αρνήθηκαν να λάβουν μέρος στον πόλεμο του Αντιγόνου κατά του Πτολεμαίου, ο Αντίγονος έστειλε έναν στόλο στην περιοχή, με την εντολή να συλλαμβάνεται κάθε εμπορικό πλοίο που κινείται από τη Ρόδο στην Αίγυπτο και να κατάσχεται το φορτίο του. Οι Ρόδιοι, όπως ήταν φυσικό, τον εκδίωξαν, όμως αυτό προκάλεσε την οργή του Αντιγόνου, που τους απείλησε ότι θα πολιορκήσει την πόλη. Οι Ρόδιοι ψήφισαν τότε να τιμήσουν τον Αντίγονο και του απέστειλαν πρέσβεις, παρακαλώντας τον να μην τους εξαναγκάσει να κηρύξουν τον πόλεμο στον Πτολεμαίο, παραβιάζοντας τις συνθήκες τους. Ο Αντίγονος όμως, τους έδωσε μια πολύ σκληρή απάντηση και απέστειλε τον Δημήτριο με ισχυρό στρατό στα απέναντι μικρασιατικά παράλια. Η κίνηση αυτή φόβισε τους Ροδίους, που αποδέχτηκαν να πολεμήσουν στο πλευρό του. Όμως τότε, ο Δημήτριος ζήτησε 100 επιφανείς πολίτες ως ομήρους και να γίνει δεκτός ο στόλος του στα λιμάνια της Ρόδου. Οι Ρόδιοι υποπεύθηκαν τον πραγματικό σκοπό αυτής της απαίτησης και θεωρώντας την ως μια δολοπλοκία κατά της πόλης τους, αποφάσισαν να προετοιμαστούν για μια πολιορκία. Αυτά λοιπόν ήταν τα γεγονότα που οδήγησαν στη μεγάλη πολιορκία της Ρόδου το 305 π.Χ. Η πολιορκία διήρκεσε έναν χρόνο, κατά τον οποίο το στράτευμα του Δημητρίου χρησιμοποίησε κάθε είδους πολιορκητική μηχανή και πολιορκητική τεχνική, αλλά οι Ρόδιοι με σθένος και αποφασιστικότητα κατάφεραν να ανταπεξέλθουν. Πολύ σημαντική ήταν η συμβολή του ροδιακού ναυτικού, που χάρη στην ικανότητά του κατάφερε πολλές φορές να ισοσταθμίσει την αριθμητική υπεροχή του αντιπάλου. Σε αυτόν τον αγώνα η Ρόδος έλαβε βοήθεια από τους άλλους Διαδόχους - Πτολεμαίο, Κάσσανδρο, Λυσίμαχο - κυρίως όμως από τον

Πτολεμαίο. Τελικά με την παρότρυνση πολλών ελληνικών πόλεων οι δυο πλευρές τελικά συνθηκολόγησαν.

Οι όροι ήταν οι εξής:

- η Ρόδος θα παρέμενε αυτόνομη και αφρούρητη και θα είχε τις δικές της προσόδους
- οι Ρόδιοι θα ήταν σύμμαχοι του Αντιγόνου· εκτός αν πολεμούσε κατά του Πτολεμαίου
- οι Ρόδιοι θα έδιναν 100 ομήρους της επιλογής του Δημητρίου, εξαιρουμένων των αξιωματούχων

Με το τέλος της πολιορκίας οι Ρόδιοι τίμησαν όσους διακρίθηκαν και απελευθέρωσαν και έκαναν πολίτες τους δούλους που πολέμησαν με γενναιότητα. Έστησαν ανδριάντες για τον Κάσσανδρο και τον Λυσίμαχο. Τον Πτολεμαίο θέλησαν να τον τιμήσουν ακόμα περισσότερο. Έστειλαν ιερή πρεσβεία στο μαντείο του Άμμωνα ρωτώντας αν τους συμβούλευε να τον τιμήσουν ως θεό. Όταν πήραν θετική απάντηση, έχτισαν προς τιμήν του το *Πτολεμαίον*, ένα τεράστιο τετράγωνο τέμενος, μήκους ενός σταδίου σε κάθε πλευρά. Και εφεξής ο Πτολεμαίος έλαβε από τους Ροδίους το επίθετο ο *Σωτήρ*. Στον απόηχο της μεγάλης πολιορκίας, οι Ρόδιοι πήραν μια απόφαση που άφησε το σημάδι της, όχι μόνο στην ιστορία της Ρόδου, αλλά και στην παγκόσμια ιστορία. Εκποίησαν τις πολιορκητικές μηχανές που άφησε ο Δημήτριος στη Ρόδο μετά την πολιορκία και, με τα 300 τάλαντα που συγκέντρωσαν, αποφάσισαν να τιμήσουν τον προστάτη του τόπου τους, τον θεό Ήλιο. Ανέθεσαν λοιπόν, σε έναν μαθητή του Λυσίππου, τον γλύπτη Χάρη τον Λίνδιο τη δημιουργία ενός γιγαντιαίου χάλκινου αγάλματος του θεού, τον *Κολοσσό του Ήλιου*. Οι πληροφορίες σχετικά με τη Ρόδο τα επόμενα χρόνια είναι αποσπασματικές. Οι Ρόδιοι βοήθησαν οικονομικά τους κατοίκους της Πριήνης στον αγώνα τους ενάντια στον τύραννο Ιέρωνα· έδωσαν άτοκο δάνειο 100 χρυσών τάλαντων στους Αργείους για να επισκευάσουν τα τείχη τους· στα χρόνια αυτά αφιέρωσε «βουκέφαλα» και όπλα στον ναό της Λινδίας Αθηνάς ο βασιλιάς Πύρρος· στον Χρεμωνίδειο πόλεμο η Ρόδος συνασπίστηκε με την Αθήνα, την Σπάρτη και τον βασιλιά Πτολεμαίο Β΄ κατά του βασιλιά της Μακεδονίας, Αντιγόνου Β΄· κατά τη διάρκεια του Β΄ Συριακού πολέμου ο Ρόδιος ναύαρχος Αγαθόστρατος νίκησε στη ναυμαχία της Εφέσου τον ναύαρχο του

Πτολεμαίου, τον Χρεμωνίδα. Περίπου το 226 π.Χ. η Ρόδος συγκλονίστηκε από έναν μεγάλο σεισμό, που κατέστρεψε τον Κολοσσό, το μεγαλύτερο μέρος των τειχών και τα νεώρια. Όπως λέει όμως ο Πολύβιος,

Ρωμαϊκή και Βυζαντινή εποχή

Στα χρόνια μετά τη μεγάλη καταστροφή που υπέστη η Ρόδος από τον Κάσσιο Λογγίνο, ο Οκταβιανός αναδείχθηκε μοναδικός κυρίαρχος του Ρωμαϊκού κράτους και έλαβε το όνομα *Αύγουστος*, εγκαινιάζοντας την περίοδο της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ευτυχώς για τη Ρόδο, ο αυτοκράτορας Αύγουστος επέτρεψε στη Ρόδο να διατηρήσει την τυπική αυτονομία της. Από το 6 π.Χ. έως το 4 μ.Χ. έζησε στο νησί, ως αυτοεξόριστος, ο διάδοχος του Αυγούστου, ο Τιβέριος. Το δεύτερο μισό του 1ου αιώνα μ.Χ. είναι μια περίοδος που η Ρόδος χάνει πολλές φορές την αυτονομία της με απόφαση του εκάστοτε αυτοκράτορα. Η αρχή γίνεται το 44, όταν ο Κλαύδιος στερεί την ελευθερία των Ροδίων, επειδή καταδίκασαν σε σταυρικό θάνατο κάποιους Ρωμαίους πολίτες. Όμως το 52, ο Νέρων τους επέτρεψε και πάλι να διοικούνται σύμφωνα με τα πατρώα έθιμα. Και ξανά, το 70 ο Βεσπασιανός στερεί την ελευθερία της Ρόδου, για να την επαναφέρει ο Τίτος το 79. Τέλος, ο Δομιτιανός τη στερεί το 81, προτού ανακαλέσει την απόφασή του.^[113] Κατά την παράδοση, στο δεύτερο μισό του 1ου αιώνα μ.Χ. πέρασε από το νησί ο Απόστολος Παύλος και έθεσε τον θεμέλιο λίθο της Χριστιανικής εκκλησίας στη Ρόδο. Το έτος 155 οι πόλεις της Καρίας, της Λυκίας, η Κως και η Ρόδος καταστράφηκαν τελείως από έναν μεγάλο σεισμό. Ο αυτοκράτορας Αντωνίνος Πίος δαπάνησε μεγάλα ποσά για την ανοικοδόμησή τους. Η επόμενη πληροφορία που έχουμε για τη Ρόδο είναι πως το 269 η Ρόδος ήταν μια από τις πόλεις που δέχτηκε επιδρομή από Γότθους. Μερικά χρόνια αργότερα, το 279, ο αυτοκράτορας Διοκλητιανός ένωσε οριστικά τη Ρόδο με την επαρχία των Νήσων, που υπαγόταν στη Διοίκηση της Ασίας. Έτσι, σαν μια επαρχιακή πόλη του Ρωμαϊκού κράτους, η Ρόδος περνάει στον Μεσαίωνα. Οι πληροφορίες που έχουμε για τη Ρόδο από εδώ και πέρα είναι αποσπασματικές, αφού το ενδιαφέρον των ιστορικών επικεντρώνεται στην Κωνσταντινούπολη. Το 344/345 η Ρόδος υπέστη μεγάλες καταστροφές από σεισμό· το 469/470 λεηλατήθηκε από τη φυλή των Ισαύρων· το 515 χτυπήθηκε και πάλι από σεισμό, πιο καταστρεπτικό από τον προηγούμενο. Ο αυτοκράτορας Αναστάσιος έκανε μεγάλες δωρεές για την ανακούφιση των επιζώντων και μερίμνησε για την ανοικοδόμησή της πόλης. Μια θετική αφήγηση αναφέρει πως η Ρόδος παρήγαγε καλής ποιότητας, ελαφρά *βήσσαλα* (τούβλα) που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του τρούλου του ναού της Αγιά Σοφιάς. Στις αρχές του 7ου αιώνα η

Βυζαντινή Αυτοκρατορία ενεπλάκη σε μια πολυετή και εξουθενωτική πολεμική σύγκρουση με την Αυτοκρατορία των Σασσανιδών. Σε μια περίοδο που οι Σασσανίδες Πέρσες προέλαυναν, σημειώνοντας απανωτές νίκες κατά των Βυζαντινών, η Ρόδος δέχτηκε επίθεση και λεηλατήθηκε από τις δυνάμεις του Χοσρόη Β΄ (620). Η αυτοκρατορία έφτασε στα πρόθυρα της κατάρρευσης, όμως, εν τέλει, ο αυτοκράτορας Ηράκλειος κατάφερε να επιβληθεί στους αντιπάλους του. Από την εξασθένιση των δυο μεγάλων αυτοκρατοριών επωφελήθηκαν οι Άραβες, που από την Αραβική χερσόνησο ξεκίνησαν την εξάπλωση του Ισλάμ. Έτσι λοιπόν, αφού είχε καταλυθεί το κράτος των Σασσανιδών, ο Άραβας διοικητής της Συρίας Μωαβίας ξεκίνησε μια εκστρατεία κατά της Κωνσταντινούπολης. Στα πλαίσια αυτής της εκστρατείας ο ύπαρχος του Μωαβία, ο Αβουλαβάρ, κατέλαβε τη Ρόδο (περ. 653). Ήταν τότε, που τα κομμάτια του κατεστραμμένου Κολοσσού πουλήθηκαν σε έναν Ιουδαίο έμπορο από την Έδεσσα της Συρίας, που μετέφερε τον χαλκό σε 900 καμήλες. Η Ρόδος παρέμεινε στην κυριαρχία των Αράβων ως το 679/680, όταν μετά την αποτυχημένη πολιορκία της Κωνσταντινούπολης (674-678) οι Άραβες συνθηκολόγησαν με τους Βυζαντινούς. Τότε, πρέπει να ενσωματώθηκε στο ναυτικό θέμα Καραβησιάνων. Το νησί υπέφερε μια ακόμη λεηλασία από τους Άραβες πριν τη νέα πολιορκία της Κωνσταντινούπολης (717-718), χωρίς να καταληφθεί αυτή τη φορά. Το ίδιο έγινε και στις αρχές του 9ου αιώνα, που λεηλατήθηκε πρώτα από τον *χαλίφη των Αββασιδών* Χαρούν αλ-Ρασίντ (807) και στη συνέχεια από τον γιο του Αλ-Μαμούν. Περίπου το 1089, ένας Σελτζούκος Τούρκος πρώην πειρατής, που βρισκόταν στην υπηρεσία των Βυζαντινών, ο Τζαχάς, στράφηκε κατά της αυτοκρατορίας και, με τη Σμύρνη ως αρχικό του ορμητήριο, δημιούργησε ένα ανεξάρτητο κράτος καταλαμβάνοντας νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ρόδος). Τελικά μια δύναμη υπό τον *Μέγα Δούκα* Ιωάννη Δούκα, αφού πρώτα τον πολιορκήσε στη Μυτιλήνη κατάφερε να καταστρέψει τον στόλο του (1092). Ίσως ως αποτέλεσμα αυτής της εκστρατείας ή εξαιτίας του θανάτου του Τζαχά, που συνέβη μερικούς μήνες μετά από αυτό το γεγονός, η Ρόδος απελευθερώθηκε. Από τον 10ο αιώνα η αυτοκρατορία είχε παραχωρήσει πολλά εμπορικά προνόμια σε ναυτικά κράτη των Λατίνων, όπως η Βενετία, η Γένοβα, η Πίζα κ.α., επιζητώντας τη συμβολή του στόλου τους στους πολέμους της. Τα προνόμια αυτά είχαν τελικά μεγαλύτερο αρνητικό αντίκτυπο παρά θετικό, αφού, αφενός εξουθένωσαν την οικονομία της και αφετέρου επέτρεψαν στους Λατίνους να λειτουργούν ως «*κράτος εν κράτει*». Και όταν οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες προσπάθησαν να ανακαλέσουν τα προνόμια αυτά, οι Λατίνοι (πρωτίστως οι Βενετοί) άρχισαν να λεηλατούν τα νησιά (ανάμεσά τους και τη Ρόδο) για να ασκήσουν πίεση στον εκάστοτε αυτοκράτορα, που τελικά υποχωρούσε. Αξιοσημείωτο γεγονός για τη

Ρόδο είναι πως το 1191, ο Άγγλος βασιλιάς Ριχάρδος ο Λεοντόκαρδος και ο Γάλλος βασιλιάς Φίλιππος Αύγουστος στην πορεία τους για τους Αγίους Τόπους σταμάτησαν στο νησί και συγκέντρωσαν τρόφιμα και μισθοφόρους. Η διείσδυση των Λατίνων στην αυτοκρατορία μοιραία οδήγησε στην Άλωση της Κωνσταντινούπολης (1204). Δεν είναι ξεκάθαρο αν ήταν επακόλουθο της άλωσης ή αν είχε προηγηθεί αυτής, όμως οι ιστορικές πηγές μαρτυρούν πως η Ρόδος έγινε κέντρο ενός ανεξάρτητου κράτους, που εκτεινόταν και σε κάποια από τα γύρω νησιά. Ηγεμόνας του κράτους αυτού ήταν ο Λέων Γαβαλάς, που χρησιμοποιούσε τον τίτλο «*Καίσαρ*» και πάλι δεν είναι ξεκάθαρο αν ο τίτλος του απονεμήθηκε από κάποιον αυτοκράτορα ή αν ο Λέων τον έλαβε μόνος του. Τότε ιδρύθηκε στη Ρόδο νομισματοκοπείο - κάτι που δεν επέτρεπαν οι αυτοκράτορες - και κόπηκαν χάλκινα νομίσματα. Ο αυτοκράτορας της Νίκαιας Ιωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης εξαπέλυσε μια εκστρατεία κατά της Ρόδου υπό τον *Μέγα Δομέστικο* Ανδρόνικο Παλαιολόγο αναγκάζοντας τον Λέοντα να δεχτεί την επικυριαρχία του Βατάτζη, διατηρώντας όμως τον τίτλο του Καίσαρα. Τον Αύγουστο του 1234 ο Γαβαλάς έκανε συνθήκη συμμαχίας με τους Βενετούς στην οποία δεσμεύονταν για αμοιβαία υποστηρίξη αν δέχονταν επίθεση από τον Βατάτζη. Ωστόσο, όταν ο Ιωάννης Βατάτζης πολίορκησε ανεπιτυχώς την Κωνσταντινούπολη ο Λέων Γαβαλάς ήταν αρχηγός του στόλου και πολέμησε κατά των Βενετών. Οι ιστορικοί εκτιμούν πως ο Λέων Γαβαλάς πέθανε περίπου το 1240 και πως τότε τον διαδέχτηκε ο αδελφός του, ο Ιωάννης Γαβαλάς. Ο Ιωάννης Γαβαλάς φαίνεται πως δεν είχε τις τάσεις ανεξαρτησίας του αδελφού του, αφού χρησιμοποιούσε τον τίτλο *Αυθέντης της Ρόδου*, ενώ, ενδεχομένως, ο Ιωάννης Γαβαλάς είχε γίνει *γαμβρός* του αυτοκράτορα. Το έτος 1248, ενώ ο Ιωάννης Γαβαλάς πολεμούσε τους Λατίνους με τον στρατό του αυτοκράτορα κοντά στην Νικομήδεια, η πόλη της Ρόδου καταλήφθηκε αιφνιδίως από τους Γενουάτες. Αμέσως, ο αυτοκράτορας απέστειλε στο νησί τον *Δούκα των Θρακησίων* Ιωάννη Καντακουζηνό, που με λιγιστές δυνάμεις κατέλαβε τα φρούρια της Λίνδου και του *Φιλερήμου* και μόλις έλαβε ενισχύσεις άρχισε να πολιορκεί την πρωτεύουσα στην οποία είχαν κλειστεί οι Γενουάτες. Εκτιμάται πως οι Γενουάτες ήταν έτοιμοι να παραδοθούν, όταν κατέφθασε στο νησί ο *πρίγκιπας της Αχαΐας* Γουλιέλμος Β΄ Βιλλεαρδουίνος αναγκάζοντας τον Καντακουζηνό να λύσει την πολιορκία και να υποχωρήσει στον Φιλέρημο (Μάιος 1249). Ο Βιλλεαρδουίνος κατέληξε σε συμφωνία με τους Γενουάτες, αφήνοντάς τους ενισχύσεις προτού αποχωρήσει. Ο αυτοκράτορας Ιωάννης Γ΄ Δούκας Βατάτζης αντέδρασε στέλνοντας τον *πρωτοσέβαστο* Θεόδωρο Κοντοστέφανο με ενισχύσεις και σαφείς οδηγίες. Με την άφιξή τους, αιφνιδίασαν τους Λατίνους που λεηλατούσαν την ύπαιθρο και τους θανάτωσαν όλους. Οι Γενουάτες παρέμειναν κλεισμένοι στην πόλη, όμως

αναγνωρίζοντας πως δε θα άντεχαν σε άλλη πολιορκία αναγκάστηκαν να παραδώσουν την πόλη με αντάλλαγμα την ασφαλή αποχώρησή τους. Η απελευθέρωση της πόλης της Ρόδου από τους Γενουάτες συμπίπτει, κατά την εκτίμηση των ιστορικών, με τον θάνατο του Ιωάννη Γαβαλά και το τέλος της δυναστείας τους στη Ρόδο (1250). Έκτοτε, η Ρόδος πέρασε υπό την άμεση κυριαρχία των αυτοκρατόρων της Νίκαιας. Μετά την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τον Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγο και την ανασύσταση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, ο Μιχαήλ παραχώρησε ως ιδιωτικές κτήσεις τη Ρόδο και τη Λέσβο στον αδελφό του Ιωάννη (1261). Από το 1275 έως το 1278 διοικητής της Ρόδου ήταν κάποιος Κριβικιώτης· στα 1278 η Ρόδος και τα γύρω νησιά διοικούνταν από τον Γενουάτη κουρσάρο Τζοβάννι ντε λο Κάβο - εκείνη την περίοδο Σελτζούκοι Τούρκοι από τις απέναντι ακτές κατάφεραν να καταλάβουν ένα μέρος της Ρόδου· περί το 1305 ο αυτοκράτορας Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος παραχώρησε τη Ρόδο, την Κάρπαθο και την Κάσο στον Γενουάτη κουρσάρο Αντρέα Μορίσκο και τον αδελφό του Λουντοβίκο ως ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους στις μάχες του αυτοκράτορα κατά των Καταλωνών και των Τούρκων. Όμως, ήδη από το 1306 η Κάρπαθος και η Κάσος θα περάσουν στον έλεγχο της Βενετικής οικογένειας Κορνάρο· ο Αντρέα Μορίσκο συνέχισε να μάχεται στο πλευρό των Βυζαντινών ενάντια στους Καταλανούς και τους Βενετούς μέχρι την αιχμαλώτισή του και την εκτέλεσή του στην Κύπρο (1308). Την ίδια περίοδο ένας άλλος Γενουάτης, ο Βινιόλο Βινιόλι έκανε συμφωνία με τους Ιωαννίτες Ιππότες για την κατάληψη της Ρόδου, που τελικά θα χρειαζόταν αρκετά χρόνια για ολοκληρωθεί (1306-1309).

Τουρκοκρατία

Η Τουρκοκρατία στη Ρόδο τυπικά ξεκινάει την 1η Ιανουαρίου 1523, με την αποχώρηση των Ιπποτών από το νησί, και λήγει την 5η Μαΐου 1912, με την κατάληψη της πόλης από τους Ιταλούς, διαρκώντας σχεδόν τέσσερις αιώνες. Τον Δεκέμβριο του 1522, οι Ιππότες ανίκανοι να αντεπεξέλθουν στην πολύμηνη πολιορκία, που επέβλεπε προσωπικά ο ίδιος ο Οθωμανός σουλτάνος Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής, αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν την παράδοση της Ρόδου και των υπολοίπων κτήσεων τους στο νοτιοανατολικό Αιγαίο. Παρότι κάποιοι γενίτσαροι παραβίασαν τις εντολές του σουλτάνου και εισέβαλαν στην πόλη στις 25 Δεκεμβρίου πραγματοποιώντας αρπαγές, λεηλασίες και βιασμούς, η τιμωρία των παραβατών περιόρισε τα έκτροπα κατά την παράδοση της πόλης. Ο ίδιος ο Σουλεϊμάν μπήκε στην πόλη δύο μέρες αργότερα, στις 27 Δεκεμβρίου και αμέσως ξεκίνησε η διαπραγμάτευση ανάμεσα στις δύο πλευρές για το τι θα πάρουν οι Ιππότες μαζί τους και τι θα παραμείνει στο νησί. Την 1η Ιανουαρίου 1523 οι Ιππότες

επιβιβάστηκαν στα πλοία τους και ακολουθούμενοι από 3.000 – 4.000 Ροδίους αποχώρησαν από το νησί. Την ίδια ημέρα ο Σουλειμάν προσευχήθηκε στην εκκλησία του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και διαβάστηκε το «Χάτσι Σεριφί» με το οποίο ο ναός μετατράπηκε σε τζαμί. Ο σουλτάνος παρέμεινε στο νησί έως τις 25 Ιανουαρίου και σε αυτό το χρονικό διάστημα προσπάθησε να οργανώσει τη νέα του κτήση. Όρισε το χαράτσι, ίδρυσε μεντρεσέ, μαρέτ, διόρισε μιάμηδες και καθόρισε τα βακούφια. Μεριμνήσε για τους τραυματίες του πολέμου, έδωσε αμοιβές και μοίρασε τιμάρια στους αξιωματούχους. Φεύγοντας άφησε διοικητή του νησιού τον γενίτσαρο Ιμπραήμ Αγά. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μαζί με τους Ιππότες αποχώρησαν από τη Ρόδο 3.000 – 4.000 Έλληνες. Όσοι παρέμειναν στην πόλη εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να μετακινηθούν έξω από το οχυρωμένο τμήμα της. Έτσι γύρω από τα τείχη δημιουργήθηκαν τα λεγόμενα «μαράσια» · επρόκειτο για συνοικίες που στην καρδιά τους είχαν μια ενορία, μπροστά από την οποία περνούσε μια οδός που κατέληγε στο οχυρωμένο τμήμα της πόλης και τα σπίτια βρίσκονταν γύρω από την ενορία σε στενά «σοκάκια». Μέσα στο οχυρωμένο τμήμα της πόλης επιτρεπόταν να ζουν σε δικές τους ξεχωριστές συνοικίες οι Εβραίοι και οι Τούρκοι έποικοι που ήρθαν τα επόμενα χρόνια να καλύψουν το κενό των Ελλήνων. Παρόλο που δεν επιτρεπόταν στους Έλληνες να κατοικούν μέσα στο τειχισμένο τμήμα της πόλης, τους επιτρεπόταν η είσοδος κατά τη διάρκεια της ημέρας για να εργαστούν. Κάποιοι μάλιστα διατηρούσαν και καταστήματα. Σε κάθε περίπτωση πάντως, το βράδυ έπρεπε να περάσουν έξω από τα τείχη πριν κλείσουν οι πύλες, διότι υπήρχε φρουρά που απειλούσε με σκληρή τιμωρία τους παραβάτες. Στην ύπαιθρο πέρα από την πόλη της Ρόδου, ο πληθυσμός κατοικούσε σε χωριά και ήταν αμιγώς ελληνικός. Οι Τούρκοι έποικοι τελικά δημιούργησαν συνοικισμούς και έξω από τα τείχη, στα περίχωρα της πόλης. Πολύ σημαντικό στοιχείο για τον Ελληνισμό της Ρόδου και όλων των υπόλοιπων νησιών ήταν η εξαίρεση των χριστιανών από το παιδομάζωμα, που φαίνεται πως ήταν ένας από τους όρους της συνθηκολόγησης. Σε μια προσπάθεια να ανακοπεί το κύμα φυγής Ελλήνων και ξένων από τα νησιά ο σουλτάνος αποφάσισε μια πενταετή απαλλαγή από την καταβολή φόρων, ενώ εξειδικευμένοι τεχνίτες αλλά και πολεμιστές δέχονταν δελεαστικές προτάσεις από τους Τούρκους αξιωματούχους για να μην αποχωρήσουν. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η Ρόδος αποτέλεσε έδρα ξεχωριστής επαρχίας, του Σαντζακίου της Ρόδου.

Κως

Σύντομο ιστορικό

Τα σημάδια του χρόνου και της διαδρομής των πολιτισμών και των λαών που πέρασαν από την Κω είναι ζωντανά μέχρι και σήμερα. Από τη μυθολογική εποχή του Ηρακλή και του Βασιλιά Χάρμυλου και την Ελληνιστική εποχή του Ασκληπιείου, του αρχαίου σταδίου, της αρχαίας αγοράς και του αρχαίου θεάτρου μέχρι τη σημερινή εποχή με τις σύγχρονες υποδομές και τους οικισμούς της φέρουν τα σημάδια πολλών λαών και πολιτισμών. Η ονομασία του νησιού επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Μια εκδοχή είναι ότι ίσως προέρχεται από την Καρική λέξη κοιον, δηλ. πρόβατο λόγω της διαδεδομένης εκτροφής των προβάτων με πλούσιο μαλλί.

Αρχαιότητα

Το νησί κατοικήθηκε από τους Προϊστορικούς χρόνους. Αποικίστηκε αρχικά από τους Κάρες και στους ιστορικούς χρόνους δέχτηκε Δωριείς από την Αργολίδα. Τον 7ο-6ο αι. π.Χ., η Κως μαζί με τις πόλεις Κνίδο, Αλικαρνασσό, Ιάλυσο, Κάμειρο και Λίνδο, αποτέλεσε τη Δωρική εξάπολη. Το 500 π.Χ. κατακτήθηκε από τους Πέρσες, από τους οποίους ελευθερώθηκε το 479 π.Χ. και έγινε μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας. Γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τον 4ο αι. π.Χ. κυρίως ύστερα από την εγκαθίδρυση της νέας πόλης της Κω (366 π.Χ.) στην Β.Α. ακτή του νησιού, στη θέση της σημερινής πρωτεύουσας. Στην Κω γεννήθηκε ο πατέρας της Ιατρικής Ιπποκράτης (460-357 π.Χ.), μετά το θάνατο του οποίου καθιερώθηκε στο νησί το Ασκληπιείο. Κατακτήθηκε από το Μέγα Αλέξανδρο το 332 π.Χ.

Μεσαίωνα

Στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το νησί παρήκμασε, αλλά γνώρισε νέα ακμή στους Βυζαντινούς χρόνους. Ληλατήθηκε από τους Σαρακηνούς (11ο αι. μ.Χ.), πέρασε στους Γενοβέζους, τους Ενετούς και το 1315 στους Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη.

Νεότερα χρόνια

Το 1522 κατακτήθηκε από τους Οθωμανούς, ενώ το 1912 περιήλθε στους Ιταλούς. Στις 3 Οκτωβρίου 1943 καταλήφθηκε από Γερμανικά στρατεύματα και στις 9 Μαΐου 1945 πέρασε στα χέρια των Άγγλων. Στις

7 Μαρτίου 1948 πραγματοποιήθηκε η ενσωμάτωση του νησιού με την Ελλάδα.

Πάτμος

Η Πάτμος (κοινώς Πάτινος), που σπάνια αναφέρεται από τους αρχαίους συγγραφείς, Θουκυδίδης (3, 33), Στράβων (10, 448), απαντάται επιγραφικά και ως «Πάτνος». Το όνομά της κάποιои ετυμολογούν (και ο Κρίππεν) εκ του πάτνη = Φάτνη, ενώ άλλοι από το όρος Λάτμος της Μικράς Ασίας, όπου κατά τους αρχαίους χρόνους λατρευόταν ιδιαίτερα η Άρτεμις και ο κυνηγέτης ήρωας Ενδυμίωνας, απ' όπου και το πιθανότερο προήλθαν οι πρώτοι κάτοικοι του νησιού μεταφέροντας και τη λατρεία της Άρτεμης.

Μεταγενέστερα η Πάτμος αναφέρεται στα έργα «Σταδιασμοί Μεγάλης Θαλάσσης» (280-284) και «Οικουμένης περιήγηση» του Ευσταθίου (530), καθώς και από τον Λατίνο συγγραφέα Πλίνιο (Φυσική Ιστορία 4, 12, 23). Εκτός του ότι οι αρχαίοι κάτοικοι της Πάτμου και Λέρου είχαν κοινή προστάτιδα θεά την Άρτεμη, ήταν εντελώς άσημοι μέχρι και τους ρωμαϊκούς χρόνους, όπου το νησί ήταν τόπος εξορίας πολιτικών καταδίκων. Αυτόν τον χαρακτήρα διατήρησε και στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους, όπου και εξορίστηκε ο μαθητής του Ιησού Ιωάννης ο Θεολόγος και που συνέγραψε στην Πάτμο την Αποκάλυψη και το φερόνυμο αυτού «Ευαγγέλιο», τα ιερά βιβλία των Χριστιανών στην Καινή Διαθήκη.

Περί τον Δέκατο αιώνα η Πάτμος φαίνεται να έχει υποστεί πολλά δεινά από τους πειρατές, όπως όλα τα νησιά του Αιγαίου και μνημονεύεται ως άσημος και σχεδόν έρημος νήσος. Ο 11ος αιώνας βρίσκει την Πάτμο να λαμβάνει νέα ζωή. Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης (1453) στο νησί κατέφυγαν πολλοί πρόσφυγες από την «Πόλη» και συν-αναπτύχθηκε ολόκληρος οικισμός που αργότερα προστέθηκαν και άλλοι

πρόσφυγες προερχόμενοι από Κρήτη. Αυτός και ο οικισμός της Χώρας Πάτμου.

Οι κάτοικοι της Πάτμου, λόγω του άγονου του νησιού και μη έχοντας άλλο πόρο ζωής, αναγκάστηκαν να επιδοθούν στη ναυτιλία και το εμπόριο διαθέτοντας στην αρχή μικρά πλοία. Για επαγγελματικούς και μόνο λόγους φρόντιζαν πάντα να διατηρούν «αγαθές σχέσεις» τόσο με τους Οθωμανούς όσο και με τους Λατίνους, εξαγοράζοντας την ησυχία, ασφάλεια και ελευθερία τους με φόρους και δώρα που κατέβαλαν συχνά στους Τούρκους και τους Ενετούς.

Το 17ο αιώνα η Πάτμος με τη συνύπαρξη της Μονής είχε καταστεί ναυτικό και εμπορικό κέντρο. Κατά την περίοδο του υπέρ 20ετούς Ενετοτουρκικού πολέμου του λεγόμενου Κρητικού (1645 – 1669), η Πάτμος λειτουργούσε ως ναύσταθμος των Ενετών. Με τη λήξη του πολέμου η Κρήτη περιήλθε στους Οθωμανούς Τούρκους, όπως και η Πάτμος^[1]. Παρά ταύτα οι κάτοικοι συνέχισαν να αποκτούν περισσότερα πλοία, η δε Μονή δια της Πατμιάδος Σχολής περισσότερη αίγλη. Η Πάτμος, κατά τις ειδήσεις των ταξιδιωτών εκείνης της εποχής, φέρεται να μην είχε ποτέ ξένους μόνιμους κατοίκους εκτός από Έλληνες και μόνο, όπως και στη συνέχεια μέχρι σήμερα.

Το 1770 κατά την επανάσταση του Ορλόφ, η Πάτμος καταλήφθηκε από τον Ρωσικό στόλο και σε γενόμενη τότε απογραφή βρέθηκε να αριθμεί 510 οικίες και 2.086 κατοίκους. Με τη συνθήκη Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774) οι Πάτμιοι επωφελούμενοι της παρουσίας των Ρώσων προξένων στο Αιγαίο και χρησιμοποιώντας τη ρωσική σημαία κατασκεύασαν μεγάλα πλοία και επιδόθηκαν στο θαλάσσιο εμπόριο. Η Πάτμος, που ήταν επίσης γενέτειρα του ενός των ιδρυτών της Φιλικής Εταιρείας του Εμμανουήλ Ξάνθου, με την έκρηξη της «Επανάστασης» στην Πελοπόννησο κατέστη ναυτικό επαναστατικό κέντρο και πολλοί κάτοικοί της έλαβαν μέρος στον αγώνα της Εθνεγερσίας.

Μετά τη συνθήκη Κωνσταντινουπόλεως (9 Ιουλίου 1832) η Πάτμος περιήλθε και πάλι στην Οθωμανική αυτοκρατορία, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1912, οπότε καταλήφθηκε από τους Ιταλούς στους οποίους και παρέμεινε μέχρι την κατάρρευση του Φασισμού, περί το θέρους του 1943, οπότε τους αντικατέστησαν γερμανικοί σχηματισμοί που με τη κατάρρευση του Ναζισμού παραδόθηκαν στους Συμμάχους. Τέλος, με τη συνθήκη 10 Φεβρουαρίου του 1947 ενσωματώθηκε στην Ελλάδα μαζί με τα υπόλοιπα πρώην ιταλοκρατούμενα νησιά που απετέλεσαν τη Γενική Διοίκηση Δωδεκανήσου.

Αστυπάλαια

Κατά τους αρχαίους χρόνους πρέπει να παρουσίασε ιδιαίτερη ακμή, όπως μαρτυρούν διάφορα ευρήματα, κυρίως νομίσματα, που βρέθηκαν στο νησί αλλά και οι συχνές αναφορές σε κείμενα αρχαίων συγγραφέων. Το όνομα της νήσου περιλαμβάνεται στις “Αναγραφές των φόρων” των Αθηναίων, ήταν επομένως φόρου υποτελής στην Αθήνα. Από τις ίδιες πηγές μαθαίνουμε ακόμη ότι υπήρχαν ιερά της Αθηνάς, του Δία, του Απόλλωνα, του Ασκληπιού, της Περσεφόνης και Αρτέμιδος, καθώς επίσης και Πρυτανείο, Θέατρο, Στοά και Αγορά. Επίσης από την Αστυπάλαια καταγόταν ο ιστορικός Ονησίκριτος που πήρε μέρος στην εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Κατά την ελληνιστική εποχή η Αστυπάλαια υπήρξε λιμάνι – σταθμός των Πτολεμαίων της Αιγύπτου και υποστηρίζεται ότι αυτή την περίοδο ιδρύεται στο νησί νομισματοκοπείο, ενώ κατά την ρωμαϊκή περίοδο παρουσίασε σημαντική ακμή, χάρις στα πολλά φυσικά λιμάνια που αποτελούσαν ορμητήριο κατά των πειρατών. Αναφέρεται ιδιαίτερη συνθήκη με τους Ρωμαίους, το 149 π. Χ., για χρησιμοποίηση του νησιού ως ναυτιλιακού σταθμού με αντάλλαγμα την αυτονομία του, συνθήκη που ανανεώθηκε το 105 π. Χ. και η Αστυπάλαια απέκτησε την προσωυμία “civitas foederata”.

Βυζαντινό Θέμα Αιγαίου

Κατά την βυζαντινή εποχή τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους – του “Αρχιπελάγους” - έπαιξαν τον ρόλο ναυτικών βάσεων με στρατηγική σημασία ως προς τον έλεγχο των διεθνών διελεύσεων. Η Αστυπάλαια υπάγεται κι αυτή στο “θέμα του Αιγαίου”, στην βυζαντινή δηλαδή

επαρχία των Κυκλάδων. Ολόκληρη η περίοδος χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα έντονη ανασφάλεια των νησιωτικών πληθυσμών, που εντείνεται τον 7ο αι. μ. Χ. με τη δημιουργία του Αραβικού κράτους και την εγκατάσταση πειρατικών βάσεων στην Κιλικία, Σικελία και Κρήτη. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η Πάρος, η οποία τον 7ο ή 8ο αι. εγκαταλείπεται τελείως και γίνεται ορμητήριο πειρατών. Γενικά, η έξαρση της πειρατείας έχει άμεσο αντίκτυπο στην οικιστική δομή της περιοχής, με την παρακμή των παράλιων οικισμών, την μετακίνηση των πληθυσμών προς το εσωτερικό των νησιών και την ανέγερση ορισμένων κάστρων για προστασία, από την βυζαντινή διοίκηση σ' όσα από τα νησιά δεν έμειναν εντελώς έρημα. Στην Αστυπάλαια την εποχή αυτή ενδέχεται να ανάγεται το Κάστρο του Αγ. Ιωάννη, στη Νοτιοδυτική ακτή του νησιού, το οποίο αναφέρεται από τον αρχαιολόγο Ludwing Ross και σημειώνεται σε χάρτη του Buon Delmonti. Όμως η γενική εξασθένηση του Βυζαντινού κράτους πριν την κατάκτηση του από τους Λατίνους, είχε ως συνέπεια την εγκατάλειψη των νησιών του Ν. Αιγαίου από τον Βυζαντινό στόλο και οπωσδήποτε την έλλειψη ελέγχου της ναυσιπλοΐας.

Νεότερη ιστορία

Τον Απρίλιο του 1912 κατά τον Ιταλοτουρκικό πόλεμο, το νησί καταλαμβάνεται από την Ιταλία. Τον Μάιο του 1914 καθώς οι διωγμοί στα απέναντι μικρασιατικά παράλια είχαν ενταθεί ενάντια στο ελληνικό στοιχείο, πολλοί Μικρασιάτες κατέφυγαν στα νησιά ανάμεσα στα οποία και η Αστυπάλαια. Τους τελευταίους μήνες του 1918, μετά τη λήξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου για την Τουρκία, άρχισε η παλιννόστηση των προσφυγών στην Μικρά Ασία. Συγκεκριμένα με τη ανακωχή του Μούδρου (1918) και την αποβίβαση του Ελληνικού στρατού στη Σμύρνη (1919) αρκετοί πρόσφυγες που είχαν παραμείνει στα Δωδεκάνησα επέστρεψαν στη Μικρά Ασία αλλά προσωρινά όπως αποδείχθηκε. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, πολλές οικογένειες Μικρασιατών εγκαταστάθηκαν πλέον οριστικά στην Αστυπάλαια και τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα.^[4] Η ιταλική κυριαρχία διήρκεσε μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε παραχωρείται στην Ελλάδα, μαζί με τα άλλα Δωδεκάνησα. Η επίσημη ενσωμάτωση με την Ελλάδα έγινε στις 7 Μαρτίου του 1948.

Κάλυμνος

Η Κάλυμνος κατοικείται από τους χρόνους της νεολιθικής εποχής. Αρχαιότεροι κάτοικοι του νησιού ήταν οι Κάρες. Το αποδεικνύουν τα ερείπια με Καρικά χαρακτηριστικά στην αρχαία μητρόπολη του Κάστελλα, κοντά στα σημερινά Στημένια. Αργότερα το κατοίκησαν οι Φοίνικες, πράγμα που μαρτυρούν τα ερείπια που υπάρχουν στον Εμπορείο. Στην περίοδο 1150 π.Χ. - 800 π.Χ., η Κάλυμνος εποίκιστηκε από τους Δωριείς. Σημαντική απόδειξη είναι η σημερινή ονομασία ΔΑΜΟΣ και τα αξιόλογα ερείπια του Ιερού από το ναό του θεού Απόλλωνα. Επιγραφές που σώζονται σήμερα μαρτυρούν ότι οι Δωριείς κυριάρχησαν στο νησί με αρχηγό το Θεσσαλό, γιο του Ηρακλή και της Χαλκίόπης. Ο Όμηρος την ονομάζει Καλύδνες - Καλύδναι (και Καλυδνεύς ονομαζόταν ο θεός Απόλλωνας στο νησί) και αναφέρει ότι συμμετείχε στον Τρωικό πόλεμο στέλνοντας μαζί με άλλα νησιά 30 πλοία με αρχηγούς τον Φείδιππο και τον Άντιφο. Μετά τον Τρωικό πόλεμο (σύμφωνα με τον Διόδωρο), τέσσερα από τα πλοία του Αγαμέμνονα στο γυρισμό τους ναυάγησαν έξω από το νησί. Τα πληρώματά τους (Αργείοι και Επιδαύριοι) εγκαταστάθηκαν τότε μόνιμα στο νησί και έχτισαν ένα οικισμό πάνω στο οροπέδιο του νησιού, που, σε ανάμνηση της μακρινής τους πατρίδας, ονομάστηκε Άργος. Για πολύ καιρό υπήρξε η πρωτεύουσα του νησιού. Στο τέλος της Αρχαϊκής εποχής και στις αρχές των Κλασικών χρόνων η Κάλυμνος είναι μια πολιτεία αυτόνομη. Το πολίτευμά της είναι δημοκρατικό, αφού οι αποφάσεις παίρνονται από την Εκκλησία του λαού -που λέγεται αλλιώς Δάμος- και από τη Βουλή. Όμως η αυτονομία της δεν κράτησε πολύ, γιατί την κατέλαβαν οι Πέρσες, τότε που κυριεύσαν τις Ιωνικές πόλεις της Μικράς Ασίας. Απελευθερώνεται το 477 π.Χ., γίνεται μέλος της Αθηναϊκής Συμμαχίας, μαζί με τη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, την Κω και τη Ρόδο και πληρώνει φόρο στο ταμείο της συμμαχίας που βρίσκεται στη Δήλο. Στον Πελοποννησιακό πόλεμο δε φαίνεται να παίρνει μέρος, αφού ο Θουκυδίδης δεν την αναφέρει καθόλου ανάμεσα σε άλλα νησιά. Το 357 π.Χ. η Κάλυμνος παύει να είναι ελεύθερη. Υποτάσσεται στην εξουσία του βασιλιά της Αλικαρνασσού Μαύσωλου. Μετά από 15 χρόνια περίπου, η Κάλυμνος επαναστατεί, αποκτά την ελευθερία της και ξαναγίνεται σύμμαχος των Αθηναίων. Κατά την κλασική εποχή παρουσίασε αξιόλογη πολιτιστική ακμή. Κατάλοιπο της εποχής εκείνης είναι τα σωζόμενα μέχρι σήμερα ερείπια του ναού του Καλυνδέου Απόλλωνα. Αργότερα την κατέλαβαν οι Ρωμαίοι. Κατά τους Βυζαντινούς χρόνους ανήκε στο θέμα της Σάμου. Το 10ο αι. την

κατέστρεψαν οι Τούρκοι και τον 14ο αιώνα την κατέλαβαν οι Ιππότες του Αγίου Ιωάννη. Οι Ιωαννίτες ιππότες ανακατασκεύασαν τα τείχη του κάστρου, που υπήρχε στο νησί από τον 10ο αιώνα, το διεύρυναν και έκτοτε αποτέλεσε το οικιστικό κέντρο του νησιού έως τις αρχές του 18ου αιώνα. Το 1522 υποτάχθηκε στους Τούρκους, οι οποίοι αργότερα της παραχώρησαν προνόμια. Το 1912 το νησί κατέλαβαν οι Ιταλοί. Τον Μάιο του 1914 καθώς οι διωγμοί στα απέναντι μικρασιατικά παράλια είχαν ενταθεί ενάντια στο ελληνικό στοιχείο, πολλοί Μικρασιάτες κατέφυγαν στα νησιά ανάμεσα στα οποία και η Κάλυμνος. Τους τελευταίους μήνες του 1918, μετά τη λήξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου για την Τουρκία, άρχισε η παλιννόστηση των προσφυγών στην Μικρά Ασία. Συγκεκριμένα με τη ανακωχή του Μούδρου (1918) και την αποβίβαση του Ελληνικού στρατού στη Σμύρνη (1919) αρκετοί πρόσφυγες που είχαν παραμείνει στα Δωδεκάνησα επέστρεψαν στη Μικρά Ασία αλλά προσωρινά όπως αποδείχθηκε. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, πολλές οικογένειες Μικρασιατών εγκαταστάθηκαν πλέον οριστικά στην Κάλυμνο και τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα. Η ιταλική κυριαρχία διήρκεσε μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε και το νησί πέρασε στην Ελληνική δικαιοδοσία το 1946, μαζί με τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα. Η επίσημη ενσωμάτωση με την Ελλάδα έγινε στις 7 Μαρτίου του 1948. Η νεότερη ιστορία της Καλύμνου συνδέθηκε με την αλιεία, την επεξεργασία και το εμπόριο του σφουγγαριού.

Κάρπαθος

Η Κάρπαθος είναι η μυθολογική πατρίδα του τιτάνα Ιαπετού και νήσος της γέννησης του Πρωτέα, που ήταν ο πρώτος βασιλιάς της και ανατροφής της Αθηνάς. Στην Κάρπαθο έζησε ένα μέρος της ζωής του και ο Προμηθέας. Η κατά τον Όμηρο «Κράπαθος» αρχικά αναφέρεται ότι βρισκόταν υπό Μινωική επιρροή και αργότερα υπήρξε μέλος της Αθηναϊκής συμμαχίας μέχρι το 400 π.Χ., που κατακτήθηκε από τους Ρόδιους^[7]. Κατά την αρχαιότητα, υπήρχαν 4 οχυρωμένες πόλεις: η Αρκάσια, η Βρυκούς, η Κάρπαθος και η Σάρος, στη νησίδα Σαρία που παλαιότερα ήταν ενωμένη με την Κάρπαθο. Στον πορθμό πλάτους 100 περίπου μέτρων που χωρίζει σήμερα τα δυο νησιά, από τη μεριά της Καρπάθου, υπάρχουν ερείπια του αρχαίου ναού του Πορθμίου Ποσειδώνα, ενώ ο όρμος του Τριστόμου ήταν το μεγάλο φυσικό λιμάνι της αρχαίας Βρυκούντος. Μεταγενέστερα, πέρασε διαδοχικά στα χέρια των Ρωμαίων και των Βυζαντινών, των Γενοβέζων (Ανδρέα και Λουδοβίκο Μορέσκο), των Ενετών (οικογένεια Κορνάρο) και των Οθωμανών Τούρκων. Το Μεσαίωνα, το νησί ονομαζόταν στα βενετσιάνικα Σκάρπαντο (*Scarpanto*) και στα τούρκικα Κερπέ (Kerpe).

Το 1912, καταλήφθηκε στρατιωτικά από τους Ιταλούς και αποτέλεσε τμήμα της Κτήσης των Ιταλικών Νήσων του Αιγαίου. Η ελευθερία ήρθε στην Κάρπαθο νωρίτερα από τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα, όταν στις 5 Οκτωβρίου 1944, με πρωτοστάτες τους κατοίκους των Μενετών, ξεκίνησε η επανάσταση της Καρπάθου οπότε και εκδιώχθηκαν οριστικά οι Ιταλοί από το νησί. Στις 11 του ίδιου μήνα, έγινε στο Απέρι η επίσημη παράδοση των Ιταλών και η διακήρυξη της ένωσης του νησιού με τη μάνα Ελλάδα, υψώθηκε η Ελληνική σημαία και τελέσθηκε πανηγυρική δοξολογία. Στις 10 Οκτωβρίου μια βάρκα στην οποία επέβαινε επταμελής αποστολή των επαναστατημένων Καρπαθίων, η *Immacolata* (ή *Κάρπαθος* όπως μετονομάστηκε), αναχώρησε από το Φοινίκι για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου με σκοπό να παραδώσει το μήνυμα της Καρπαθιακής Επανάστασης στην εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου.